

KULTURUTSKOTTETS BETÄNKANDE 11/2013 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om studiestöd och av 2 § i lagen om stöd för skolresor för studerande i gymnasieutbildning och yrkesutbildning

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 7 och 11 § i lagen om studiestöd

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 24 september 2013 regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om studiestöd och av 2 § i lagen om stöd för skolresor för studerande i gymnasieutbildning och yrkesutbildning (RP 116/2013 rd) och den 26 november 2013 regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 7 och 11 § i lagen om studiestöd (RP 197/2013 rd) till kulturutskottet för beredning. Kulturutskottet beslöt vid sitt sammanträde den 3 december att behandla ärendena tillsammans.

Lagmotion

I samband med propositionerna har kulturutskottet behandlat följande lagmotion:

— Lagmotion: Lag om ändring av 48 § i lagen om studiestöd (LM 56/2012 rd) — Kaj Turunen/saf m.fl. Lagmotionen remitterades till kulturutskottet den 17 oktober 2012.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet lämnat utlåtande om regeringens proposition RP 116/2013 (GrUU 26/2013 rd). Utlåtandet återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Virpi Hiltunen och regeringssekreterare Aino Still, undervisnings- och kulturministeriet
- chefsplanerare Ilpo Lahtinen, FPA
- intressebevakningsexpert Antti Seitamaa, Finlands Yrkesstuderandes Centralförbund — SAKKI rf
- socialpolitisk sekreterare Milla Halme, Finlands Gymnasistförbund rf
- expert Antti Hallia, Förbundet för studerandekårer vid yrkeshögskolorna i Finland rf
- socialpolitisk sekreterare Soile Koriseva, Finlands studentkårers förbund FSF rf.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av

— Rådet för Yrkeshögskolornas Rektorer
ARENE

— Alliansen för Finlands Studerande — — Finlands universitet UNIFI rf.
OSKU r.f.

REGERINGENS PROPOSITIONER OCH LAGMOTIONEN

Regeringens propositioner

RP 116/2013 rd

I propositionen föreslås det ändringar i lagen om studiestöd och i lagen om stöd för skolresor för studerande i gymnasieutbildning och yrkesutbildning.

I enlighet med regeringsprogrammet föreslås att studiestödet indexbinds och att systemet revideras så att det sporrar till studier på heltid och snabbare avlagd examen. Det föreslås att studiepenningsbeloppen binds till folkpensionsindex. När det gäller 18—19-åriga studerande som bor någon annanstans än hos sina föräldrar föreslås det en höjning av de gränser för föräldrarnas inkomster som för närvarande inverkar nedsättande på studiepenningen för andra än högskolestuderande. För att stödet bättre ska räckta till föreslås det att beloppen av statsborgen för studielån höjs med 100 euro. För att förbättra studielånets andvändbarhet föreslås det att rätten till låneborgen utvidgas på andra stadiet, att man inte längre ska behöva betala en ränta på en procent under studietiden och att inkomstgränserna för ränteunderstöd binds till den s.k. lönekoeficienten. På högskolestadiet föreslås det att en studielånskompensation införs. Kompensationen ersätter studielånsavdraget. För en studielåntagare som avlagt högskoleexamen inom utsatt tid amorteras studielånet i penninginstitutet av statens medel med en summa som baserar sig på beloppet av det studielån som studeranden har lyft. Studielånskompensationen föreslås vara 40 procent av den del som överskrider 2 500 euro av det totala studielånet under högskolestudierna. Dock beaktas högst det lånebelopp som beräknats enligt den målsatta tiden för examen eller examens omfattning. En studielåntagare har enligt förslaget rätt till studielånskompensation för studier som börjat den 1 augusti 2014 eller där-

efter och för den först avlagda högskoleexamen som berättigar till studielånskompensation. För att stödet ska användas mera planmässigt föreslås det att den maximala stödtid som beviljas för högskolestudier förkortas från 70 stödmånader till 64 stödmånader. För att uppmuntra invandrarungdomar att utbilda sig föreslås det att undervisning som förbereder för gymnasieutbildning och yrkeshögskolestudier och som riktar sig till invandrare ska börjar omfattas av studiestöd.

Dessutom föreslås det att bestämmelserna om de studier som berättigar till studiestöd, beräkningsgrunderna för stödtiden och beviljande av rätt till studiestöd för läroanstalter som inte står under offentlig tillsyn förtydligas samt att det företas vissa andra ändringar av teknisk natur.

Propositionen hänför sig till statsbudgeten för 2014 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses i huvudsak träda i kraft den 1 augusti 2014.

RP 197/2013 rd

I propositionen föreslås att lagen om studiestöd ändras. I enlighet med regeringens strukturpolitiska program föreslås att nivån på studiepenningen för högskolestuderande höjs kostnadsneutralt då den tid som berättigar till studiestöd förkortas. Höjningen av studiepenningen dimensioneras utifrån den permanenta kostnadseffekt som följer av att studiestödstiden förkortas.

Det föreslås att studiepenningens månatliga belopp i högskolor höjs med cirka 11 procent. I enlighet med programmet föreslås att den tid som berättigar till studiestöd för avläggande av en högskoleexamen förkortas med fem stödmånader. Den tid som berättigar till stöd för avläggande av en högskoleexamen bestäms enligt den omfattning som föreskrivs för examen i fråga så

att den tid som berättigar till stöd är högst nio stödmånader per läsår som ingår i examens omfattning, förlängd med fem stödmånader. Den tid som berättigar till stöd för ett halvt läsår som överskrider de fulla läsår är dock fem stödmånader.

Syftet med ändringarna är att förbättra studiestödet så att det räcker bättre till för att motivera till heltidsstudier samt att förkorta studietiderna och förlänga arbetskarriärerna för studerande

som inleder sina första högskolestudier höstterminen 2014 eller senare.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2014 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 augusti 2014.

Lagmotion

I lagmotionen föreslås att till 48 § i lagen om studiestöd fogas ett nytt moment för att indexbinda förmånen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Sammantaget anser utskottet propositionen vara behövlig och angelägen. Utskottet stöder ändringsförslagen. De stöder regeringens mål för ökade heltidsstudier och snabbare utexaminering. Utskottet anser att propositionen är behövlig och tillstyrker lagförslagen med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Studiestödet har förbättrats under flera valperioder för att de studerandes utkomst ska kunna tryggas i den utsträckning som statsfinanserna tillåtit. Studiestödet har haft sin nuvarande struktur sedan höstterminen 2011, då de senaste ändringarna trädde i kraft och för att främja en mera systematisk användning av studiestödet vid högskolestudier genomfördes då en övergång till en stödtid som indelas i två faser i överensstämmelse med den nuvarande examensmodellen. Ttyngdpunkten har lagts på studiepenningen. Också de föreliggande propositionerna innehåller flera bra ändringar i studiestödet. I enlighet med regeringsprogrammet föreslås i proposition RP 116/2013 rd att studiepenningens belopp binds till folkpensionsindex och att systemet revideras så att det sporrar till heltidsstudier och snabbare utexaminering. Det är positivt att den här länge efterlängtrade reformen kan genomföras också i en svår finansiell situation. En annan bra sak är att när det gäller 18-19-åriga studerande som bor någon annanstans än hos sina föräldrar sker det en höjning av de gränser för föräld-

rarnas inkomster som för närvarande leder till att studiepenningens belopp sjunker mer än för andra än högskolestuderande. För att stödet bättre ska räckä till höjs beloppet av statsborgen för studielån med 100 euro. Det föreslås att på andra stadiet införs en studielånskompensation som ersätter studielånsavdraget.

En bindning av studiepenningen till folkpensionsindexet beräknas öka anslagsbehovet för studiepenning och bostadstillägg med uppskattningsvis 3,9 miljoner euro 2014. År 2015 blir ökningen i anslagsbehovet uppskattningsvis 7,5 miljoner euro. Indexbindningen förbättrar studiestödet för ca 280 000 studerande.

Det är positivt att också propositionen RP 197/2013 rd höjer nivån på studiepenningen för högskolestuderande. I enlighet med regeringens strukturpolitiska program föreslås det att nivån på studiepenningen för högskolestuderande höjs kostnadsneutralt då den tid som berättigar till studiestöd förkortas. Det är nödvändigt att höjningen av studiepenningen dimensioneras utifrån den permanenta kostnadseffekt som följer av att studiestöd tiden förkortas. Det att studiepenningens månatliga belopp i högskolor höjs med cirka 11 procent är relativt sätt betydande, menar utskottet. I enlighet med programmet föreslås det att den tid som berättigar till studiestöd för avläggande av en högskoleexamen förkortas med fem stödmånader. Också dessa ändringar syftar till är att förbättra studiestödet så

att det bättre räcker till för att motivera till heltidsstudier, förkorta studietiderna och förlänga arbetskarriärerna för studerande som inleder sina första högskolestudier höstterminen 2014 eller senare.

När det gäller effekten av den förkortade stödtiden om fem månader på studier och utkomst under studietiden har det påpekats att det inte är möjligt att avlägga alla studier tidsmässigt effektivt, eftersom det i vissa situationer är möjligt att avlägga ett ämne eller fullgöra en studiehelhet t.ex. endast en gång per år. Utskottet har också tidigare påpekat detta missförhållande och anser att det är nu nödvändigt att läroanstalterna planerar undervisningen bättre för att studierna inte ska bli långsammare på grund av ett alltför glest undervisningsutbud. Därför är det också nödvändigt att följa om den förkortade stödtiden leder till ett ökat behov av utkomststöd.

Utskottet framhåller att stora ändringar i studiestödet med bara några års mellanrum har gjort systemet så komplicerat att det redbart kan äventyra medborgarnas rättssäkerhet och ett felfritt verkställande av förmåner. Utskottet hänvisar till sitt betänkande KuUB 7/2012 rd — RP 99/2012 rd och konstaterar att studiestödslagstiftningen överlag är svårtydd och oklar. Särskilt problematiska är de otaliga svärdefinierade övergångs- och ikraftträdandebestämmelserna. Enligt sakkunniga ska t.ex. i fråga om maximitiden för studiestöd för högskolestuderande tillämpas fem olika rättsliga grunder beroende på när och hur studeranden har inlett sina högskolestudier. Utskottet anser det helt nödvändigt att utan dröjsmål formulera klarare bestämmelser. Undervisnings- och kulturministeriet ska också utreda villkoren för studerande med familj och om det fortfarande finns grupper av studerande som blir lidande av studiestödslagens bestämmelser eller tolkningen av dem på ett sådant sätt att studierna av den orsaken försenas eller att de studerande behandlas på ett ojämlikt sätt.

I grundlagsutskottets utlåtande granskas förslaget att i fråga om en 18—19-åring som studerar vid någon annan läroanstalt än en högskola och som bor någon annanstans än hos sina för-

äldrar beaktas beloppet av föräldrarnas förvärvs- och kapitalinkomster då studerandens rätt till studiepenning till fullt belopp bedöms. Då det handlar om myndiga personer kan bestämmelserna i lagen om studiestöd enligt grundlagsutskottets mening betraktas som tveksamt med avseende på jämlikhetsbestämmelserna i grundlagen. Men eftersom den föreslagna regleringen medför en förbättring anser grundlagsutskottet att den kan genomföras i vanlig lagstiftningsordning. Utskottet påpekar detta principiella missförhållande som gäller åldersgränser i lagen om studiestöd när det är fråga om att 18—19-åringar särbehandlas i förhållande till andra myndiga personer i samma ställning. Utskottet föreslår ett uttalande i frågan. (*Utskottets förslag till uttalande*).

Detaljmotivering

Utskottet har förenat ändringsförslagen i två propositioner och tagit in 7 och 11 § i propositionen RP 197/2013 rd i lagförslaget i propositionen RP 116/2013 rd. Ingressen har ändrats på motsvarande sätt.

Utskottet har i lagförslaget om studiestöd lagt till en hänvisning i 11 § 1 mom. till 6 mom.

Lagförslag 1, 4 a §. Grundlagsutskottet vill fästa uppmärksamhet vid motiveringen i propositionen (RP 116/2013 rd, s. 37) enligt vilken studerande som påbörjat en utbildning som berättigar till studiestöd ska ha rätt till studiestöd tills utbildningen avslutas även om rätten till studiestöd för utbildningen i fråga slopas. På det sätt som bemyndigandet att utfärda förordning är formulerat täcker det dock inte denna situation. I det avseendet förutsätter kravet i 80 § 1 mom. i grundlagen, enligt vilket bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter ska utfärdas genom lag, att en bestämmelse om rätten till studiestöd tas in i lagen. Reglering enbart på förordningsnivå räcker inte. Därför har kulturutskottet tagit in en bestämmelse i paragrafen om bibehållen rätt till studiestöd i den aktuella situationen.

Motionen

Utskottet har godkänt lagförslagen utifrån propositionen och föreslår därför att lagmotionen förkastas.

Lagstiftningsordning

Grundlagsutskottet anser i sitt utlåtande att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslag 2 i proposition RP 116/2013 rd utan ändringar,

godkänner följande lagförslag utifrån lagförslagen i propositionerna RP 116/2013 rd och RP 197/2013 rd (Utskottets ändringsförslag),

förkastar lagmotion LM 56/2012 rp och

godkänner ett uttalande (Utskottets förslag till uttalande).

Utskottets ändringsförslag**1.****Lag****om ändring av lagen om studiestöd**

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen om studiestöd (65/1994) 16 c—16 f §, sådana de lyder, 16 c, 16 d, och 16 f § i lag 408/2005 samt 16 e § i lagarna 408/2005 och 1456/2007,

ändras 2 § 3 mom., 3 § 5 punkten, 4 §, 5 a § 2 mom., 6 § 1 mom. 7 och 13 punkten, 7 § 2 och 3 mom., 7 c §, 11 § 1 mom. och 3 mom. 1, 3 och 5 punkten, 15 § 1—3 mom., rubriken för 16 § och 16 § 1 mom., 24 §, 25 § 6 mom., 34 § och 41 c § 1 mom.,

sådana de lyder 2 § 3 mom. och 41 c § 1 mom. i lag 408/2005, 3 § 5 punkten och 34 § i lag 1427/2001, 4 § delvis ändrad i lag 636/1998, 5 a § 2 mom. i lag 1078/2012, 6 § 1 mom. 7 och 13 punkten i lag 792/2007, 7 § 2 och 3 mom. och 15 § 1—3 mom. i lag 52/2011, 7 c § i lagarna 345/2004 och 297/2012, 11 § 1 mom. och 3 mom. 1, 3 och 5 punkten och 25 § 6 mom. i lag 1388/2007, rubriken för 16 § samt 24 § i lag 345/2004 och 16 § 1 mom. i lagarna 1388/2007 och 52/2011 (utesl.), samt

fogas till lagen en ny 4 a §, till 11 §, sådan den lyder i lag 1388/2007, ett nytt 6 mom., till lagen nya 15 b—15 g §, till 16 a §, sådan den lyder i lagarna 1427/2001 och 52/2011, ett nytt 5 mom. samt till 19 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1427/2001, 345/2004 och 792/2007, ett nytt 4 mom. som följer:

2—4 §
(Som i RP 116/2013 rd)

4 a
*Rätt till studiestöd för utbildning som inte står
under offentlig tillsyn*
(1 och 2 mom. som i RP 116/2013 rd)

Folkpensionsanstalten kan återkalla den rätt till studiestöd som beviljats för en utbildning i fall där förutsättningarna för beviljande av rätt till studiestöd inte längre är uppfyllda. *Om rätt- en till studiestöd för utbildningen återkallas är de studerande som inlett sina studier i den ifråg- avarande utbildningen berättigade till studie- stöd till utbildningens slut.*

(4 mom. som i RP 116/2013 rd)

5 a, 6 §
(Som i RP 116/2013 rd)

7 §
Tidsbegränsningar

(2 mom. som i RP 116/2013 rd)
(3 mom. som i RP 197/2013 rd)

7 c §
(Som i RP 116/2013 rd)

11 §
Studiepenningens belopp

Om inte något annat följer av 3, 4 eller 6 mom. eller av 12, 17, 19 eller 20—22 § är studie- penningen per månad

(1—4 punkten som i RP 197/2013 rd)

(3 mom. som i RP 197/2013 rd)

(6 mom. som i RP 116/2013 rd)

15, 15 b—15 g, 16, 16 a, 19, 24, 25, 34, 41 c §
(Som i RP 116/2013 rd)

(1—5 mom. som i RP 116/2013 rd)

Bestämmelserna i 7 § 3 mom. samt i 11 § 1 mom. 1—4 punkten och 3 mom. 1, 3 och 5 punk- ten om studiepenningens belopp i en högskola tillämpas på en studerande som för första gång- en har tagit emot en studieplats i en högskola den 1 augusti 2014 eller därefter. Ovannämnda lagrum tillämpas också på en studerande som har tagit emot en studieplats före den 1 augusti 2014, men anmält sig närvarande första gången den 1 augusti 2014 eller därefter. På en stude- rande som har tagit emot en studieplats och an- mänt sig närvarande i en högskola första gången före lagens ikraftträdande tillämpas de bestäm- melser som gällde vid ikraftträdandet dock så att de belopp för studiepenningen som föreskrivs i 11 § 1 och 3 mom. justeras läsårsvis på det sätt som föreskrivs i 11 § 6 mom. i denna lag.

(7 mom. som ikraftträdandebestämmelsens 3 mom. i RP 197/2013 rd)

(8—11 mom. som ikraftträdandebestämme- lens 6—9 mom. i RP 116/2013 rd)

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar snabba åtgärder för att revidera

studiestödslagstiftningen så att myndi- ga studerande i samma situation inte längre särbehandlas på grund av ålder.

Helsingfors den 10 december 2013

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Raija Vahasalo /saml
vordf. Inkeri Kerola /cent (delvis)
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Ritva Elomaa /saf
Eeva-Johanna Eloranta /sd
Jukka Gustafsson /sd
Leena Harkimo /saml (delvis)
Pauli Kiuru /saml
Kimmo Kivelä /saf

Sanna Lauslahti /saml (delvis)
Silvia Modig /vänst (delvis)
Mika Niikko /saf
Mikaela Nylander /sv
Tuula Peltonen /sd
Tuomo Puumala /cent (delvis)
Simo Rundgren /cent (delvis)
Pauliina Viitamies /sd (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Marjo Hakkila.